

Nr. 11.

Warszawa, dn. 1 czerwca 1938 r.

Ogóln. zbioru Nr. 704.

WYDAWCA: W imieniu Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych — Prezes Rady Związku inż. Piotr Drzewiecki. Za redaktora odpowiedzialnego inż. Antoni Dunin.

REDAKCJA I ADMINISTRACJA: Warszawa, ul. Marszałkowska 140, tel. 5.94-26, Adres telegr.: „Metalowcy — Warszawa“.

Prenumerata wynosi z przesyłką w kraju: zł. 5 kwartalnie. Numer pojedynczy zł. 1.—

TREŚĆ NUMERU: 55-lecie pracy Dyr. Stanisława Młodzianowskiego. — Organizacja bezpieczeństwa pracy. — Wiadomości związkowe. — Przemysł metalowy na Targach Poznańskich. — Wiadomości z zagranicy. — Nowe książki. — Nowości bibliograficzne.

55-lecie pracy Dyr. Stanisława Młodzianowskiego

W dniu 15 maja 1938 r. odbyła się uroczystość obchodu jubileuszu 55-letniej pracy Dyrektora Stanisława Młodzianowskiego w firmie Konrad, Jarnuszkiewicz i S-ka.

Uroczystość rozpoczęła się o godz. 11-ej nabożeństwem w kościele PP. Wizytek, celebrowanym przez Ks. Prałata Franciszka Chońskiego, który w serdecznym przemówieniu podniósł zasługi społeczne Jubilata.

O godz. 12.30 na gustownie udekorowanym głównym dziedzińcu fabrycznym odbył się dalszy ciąg uroczystości, rozpoczęty przemówieniem Przewodniczącego Komitetu Organizacyjnego, Inż. Stanisława Gostyńskiego, i wręczeniem Pułkowi Piechoty „Dzieci Warszawy” ciężkiego karabinu maszynowego z zaprzęgiem, zakupionego przez ogół pracowników biurowych i fabrycznych firmy, po czym Dowódcą Pułku Płk. Borkowski dziękował za dar i złożył życzenia Jubilatowi.

Następnie przemawiali: w imieniu pracowników biurowych p. Antoni Godlewski, zaś fabrycznych — p. Dionizy Waleszkowski, oraz w imieniu Zarządu firmy Dyrektor p. Stefan Barcikowski, wreszcie w imieniu Związku Przemysłowców Metalowych p. Dyr. Inż. Dunin.

W końcu Sekretarz Komitetu, p. Inż. Józef Komornicki, podziękował zebranym za wzięcie udziału w

uroczystości oraz odczytał nadesłane depesze gratulacyjne.

Stanisław Młodzianowski urodził się dnia 11 stycznia 1864 r. w maj. Li-

sewo pow. płońskiego, z rodziców Stefana i Ludwika z Moczarskich. Ojciec Stanisława Młodzianowskiego, w związku z udziałem w powstaniu 1863 r. zmuszony był szukać schronienia zagranicą, po powrocie zaś do kraju zastał majątek

Lisewo zupełnie zdewastowany, dlatego też rodzina Młodzianowskich znalazła się w dość krytycznych warunkach materialnych, co miało zasadniczy wpływ na wybór zawodu Stanisława Młodzianowskiego. St. Młodzianowski początkowo uczęszczał do gimnazjum w Radomiu, następnie zaś w Warszawie do Szkoły Handlowej, po ukończeniu której otrzymał pracę w sklepie na Starym Mieście, później w składzie wyrobów metalowych Knolla, skąd w 1882 r. przeszedł do fabryki wyrobów metalowych „Gostyński, Konrad i Jarnuszkiewicz”.

Początkowo pracuje tu w charakterze urzędnika, później — wojażera; w 1895 roku po zmianie firmy na „Konrad, Jarnuszkiewicz i S-ka”, zostaje zastępcą dyrektora i członka Zarządu, w dniu 17.VI.1905 mianowany został Dyrektorem i Członkiem Zarządu Towarzystwa.

Cały okres pracy przedwojennej Stanisława Młodzianowskiego cechuje ogromna energia i przedsiębiorczość w wyszukiwaniu nowych rynków zbytu.

Towarzystwo otwiera oddziały sprzedaży w Petersburgu i Moskwie, oraz przedstawicielstwa we wszystkich większych miastach Rosji i

państw ościennych azjatyckich, zaopatrując w swe wyroby cały Bliski i Daleki Wschód. W 1915 roku przy pomocy polskich robotników buduje filię fabryki w Charkowie.

Stanisław Młodzianowski dba o pracowników, zatrudnionych w Towarzystwie, i w trosce o ich rodziny — inicjuje w dniu jubileuszu 30-lecia pracy w 1913 roku założenie Kasy Emerytalnej przy Towarzystwie, ofiarowując na ten cel połowę kapitału zakładowego Kasy. Z procentów od kapitałów Kasy, wdowy i sieroty po pracownikach otrzymują stałe zapomogi miesięczne.

Z właściwą mu energią bierze się do ratowania podupadłej przez czas wojny fabryki w Warszawie.

W związku z wyłonieniem się nowych horyzontów dla Towarzystwa, Stanisław Młodzianowski rozwija inne gałęzie produkcji, by zapewnić fabryce możliwość dalszego rozkwitu.

Oprócz wyrobu mebli metalowych, poszerza znacznie dział szpitalnictwa, dział umeblowania sanatoryjnego i mieszkalnego, oraz dział techniczny.

Stopniowo prawie całe urządzenia szpitali wojskowych, samorządowych i ubezpieczalni pokrywa wytwórczością Towarzystwa.

Powiększa kapitał zakładowy, doprowadzając stopniowo Towarzystwo do stanu przedwojennego pod względem obrotów i stanu zatrudnienia.

Jubileusz pracy dyr. Stanisława Młodzianowskiego jest szczególnie piękną uroczystością dla Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych, albowiem łączy się z wspomnieniem założenia Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych w 1907 roku, kiedy to na akcie założycielskim Związku wśród kilkunastu podpisów fabryk położona została pieczęć fabryki Konrad, Jarnuszkiewicz i podpis dyr. Stanisława Młodzianowskiego.

Dostojnemu Jubilatowi składamy nasze najserdeczniejsze życzenia długiej i owocnej pracy.

Organizacja bezpieczeństwa pracy

Kongres Bezpieczeństwa Pracy, który odbył się w Warszawie w dn. 9—11 kwietnia r. b., między innymi zagadnieniami z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy zajmował się posiadającą duże znaczenie sprawą organizacji akcji bezpieczeństwa pracy.

W organizacji tego rodzaju akcji wyodrębnia się sprawa organizacji ogólnej-nadrzędnej i organizacji w obrębie samego przedsiębiorstwa przemysłowego.

Pierwszy punkt w chwili obecnej nie wywołuje u nas dyskusji. Dotychczasowe doświadczenia wykazały, że najwłaściwszą jest organizacja oparta o branżowe organizacje przemysłowe. Stwierdzone zostało, że stosunkowo najłatwiejsze i najbardziej bezpośrednie oddziaływanie na warsztaty pracy następuje via organizacje przemysłowe.

Punktem wyjścia niejako obrad Kongresu było zagadnienie ustosunkowania się przemysłu do akcji

bezpieczeństwa pracy. Referat inż. A. Zalewskiego (Dyr. Zakładów Ostrowieckich) oraz szereg sprawozdań, wydrukowanych w tomie zbiorowym, wydanym z okazji Kongresu przez Instytut Spraw Społecznych rzuciły sporo światła na stan faktyczny akcji bezpieczeństwa pracy w przemyśle i na jej formy organizacyjne.

Nie zawsze jest doceniane, że pionierami w zakresie walki z wypadkami przy pracy były przedsiębiorstwa przemysłowe, naprzykład wielkie przedsiębiorstwa hutnicze. Stamtąd bierze początek jeśli chodzi o Polskę idea systematycznej i pogłębionej naukowo walki z wypadkami. Służba bezpieczeństwa istnieje w hutach żelaznych od 1928 r. Poczynając od 1931 r. sprawy te znalazły się w orbicie działania organizacji branżowej tego przemysłu, mianowicie Związku Polskich Hut Żelaznych.

W innych działach przemysłu realizacja idei walki z wypadkami rozpoczęła się później. Niemal z reguły promotorami tej okazji na terenie warsztatów przemysłowych były związki branżowe. A więc na terenie przemysłu chemicznego działalność tego rodzaju rozpoczęła została w 1934 r. przez Związek Przemysłu Chemicznego. W końcu wspomnianego roku do akcji bezpieczeństwa pracy przystąpił Związek Papierni Polskich; mniej więcej w tym samym czasie Związek Cukrowni Polskich podjął walkę z wypadkami na terenie cukrowni. W 1935 r. rozpoczął działalność w tym zakresie Związek Fabrykantów Dykt i Fornierów w Polsce oraz Polski Związek Przemysłowców Metalowych. W roku następnym do rządu organizacyj przemysłowych, zajmujących się zwalczaniem wypadków przy pracy przybył Centralny Związek Średniego i Drobnego Przemysłu, Rada Naczelna Związków Drzewnych, a ostatnio Zrzeszenie Przemysłu Młynarskiego, Stowarzyszenie Zawodowe Przemysłu Budowlanego oraz Kamieniołomy. Jest to poważna lista, ale jeszcze niekompletna. Mobilizacja wszystkich działów przemysłu wokoło idei walki z wypadkami jest niewątpliwą koniecznością. W tym kierunku też zmierzała dyskusja i wnioski Kongresu.

Najważniejszy z tych wniosków brzmi jak następuje:

„Kongres Bezpieczeństwa Pracy wzywa te organizacje przemysłowe, które dotychczas nie podjęły systematycznej akcji walki z wypadkami przy pracy, aby ją podjęły w jak najkrótszym czasie na wzór innych związków“.

Jak z powyższego widać, Kongres wypowiedział się za tym, aby prowadzenie zbiorowej akcji bezpieczeństwa pracy powierzone było branżowym organizacjom przemysłowym.

Stanowisko wobec formy organizacyjnej przesądza jednocześnie wybór jednej z dwóch metod, na jakich można oprzeć walkę z wypadkami przy pracy. Metody te — to dobra wola zainteresowanych lub przymus z góry.

Metoda przymusu, przymusowej organizacji i nakazów administracyjnych została odrzucona również przez czynniki rządowe na korzyść metody pierwszej. Są wszelkie dane, że nie ulegnie ona zmianie. Ściaga to jednak na zainteresowanych pewne obowiązki. Jeśli pod wpływem bodźców o charakterze społeczno-gospodarczym nie rozwinię się w przemyśle w sposób należyty walka z wypadkami przy pracy, może nastąpić zmiana metody swobodnego działania na metodę przymusu. Jak dalece byłoby to niepożądanym, zbędnym jest udowadniać.

Jak już było wspomniane, zbiorowa akcja bezpieczeństwa pracy ześrodkowuje się u nas coraz mocniej w organizacjach przemysłowych. Stamtąd wychodzi zachęta do walki z wypadkami, tam scentralizowana jest statystyka wypadkowa oraz opracowywanie metod i środków działania. Organizacje te oddziałują również za pomocą swego aparatu inspekcyjnego i pośrednictwa. Na wspólny użytek wszystkich zainteresowanych przeznaczona jest praca tego rodzaju instytucyj, jak Instytut Spraw Społecznych, Wzorcownia Oślon i Poradnia Bezp. Pracy przy Muzeum Techniki i Przemysłu i t. p.

Praca tych organizacyj prowadzona jest po to, aby była wykorzystywana przez warsztaty pracy, bo tylko tam może być praktycznie zużytkowana.

Punkt ciężkości walki z wypadkami, niejako jej

front — to warsztat, wszelkie stadia obróbki i wszelkie czynności grożące wypadkiem, a więc uszkodzeniem zdrowia i zdolności do pracy robotnika.

Prowadzenie walki z wypadkami na terenie przedsiębiorstwa nawet przy pomocy organizacyj przemysłowych i różnego rodzaju instytucyj badawczonaukowych wymaga pewnej organizacji fabrycznej.

Ta sprawa została przedstawiona na Kongresie w referacie inż. A. Mazurkiewicza, który przedstawił wskazania organizacyjne dla przemysłu polskiego na podstawie doświadczeń zagranicznych, zebranych w ciągu kilkudziesięciu lat.

Z doświadczeń tych wynika bezspornie, że służba bezpieczeństwa pracy na terenie przedsiębiorstwa rodziła się u góry w kierownictwie zakładu przemysłowego, schodząc stale w dół hierarchji fabrycznej, ogarniając coraz to szersze koła pracowników, pozostających na stanowiskach pośrednich (kierowników działów, inżynierów ruchu), dopóki nie zakończyła swego biegu na majstrach i robotnikach. Aczkolwiek szemat jest w tych wypadkach jak najmniej wskazany, to jednak rola i znaczenie najważniejszych elementów każdego przedsiębiorstwa jest wszędzie jednakowa, zarówno w wielkim, jak i średnim lub drobnym przedsiębiorstwie.

Najbardziej doniosłe znaczenie ma rola pracodawcy i organów kierowniczych. Na specjalną uwagę zasługuje teza prelegenta, że w kampanii o bezpieczeństwo pracy wola pracodawcy i dyrektora stanowi blisko 50%, a na resztę składają się wszystkie inne czynniki z propagandą, wychowawstwem załogi, zabezpieczeniami i osłonami maszyn włącznie. Dla zilustrowania tej tezy podaje inż. Mazurkiewicz, że pewne przedsiębiorstwo szwajcarskie posiadało dwie fabryki przemysłu metalowego, wytwarzające ten sam towar, za pomocą zupełnie identycznych maszyn, obsługiwanych przez robotników o zbliżonych kwalifikacjach, z podobnym doświadczeniem. Pomimo tego stosunki bezpieczeństwa w obu fabrykach przedstawiały się krańcowo odmiennie, czego dowodem, że koszt rent i leczenia w promilach wypłaconych robotnikom zarobków wynosił w fabryce B od wielu lat kilkakrotnie więcej niż w fabryce A. I tak naprzykład w roku 1919 w fabryce A koszt rent i leczenia w promilach wypłaconych robotnikom zarobków wynosił 1,78, a w fabryce B — 12,35, w roku 1920 koszt wynosił w fabryce A — 1,39, w fabryce B — 11,50. W roku 1921 w fabryce B zaszła zmiana na stanowisku naczelnego kierownika. Na miejsce osobistości, odnoszącej się obojętnie do sprawy bezpieczeństwa pracy, przyszedł kierownik, mający zdecydowaną wolę poprawienia stanu bezpieczeństwa pracy. Skutki tej zmiany dały się odczuć natychmiast. Już w roku 1921 koszt rent i leczenia w promilach wypłaconych robotnikom zarobków spadł w fabryce B do 7,50, w roku 1924 do 3,12, a w roku 1925 do 2,38. Tak wielki sukces poprawy bezpieczeństwa pracy był do zawdzięczenia wyłącznie pojmującemu wartość bezpieczeństwa pracy rozumnemu kierownictwu.

Obrady Kongresu uwydatniły znaczenie sprawy wielokrotnie przez nas podkreślanej. Walka z wypadkami przy pracy, tworzenie na terenie przedsiębiorstw przemysłowych służby bezpieczeństwa pracy nie może opierać się wyłącznie tylko na dążnościach społecznych.

Jedynym bodźcem w dążeniu do poprawy warunków pracy miałyby wtedy być uczucia humanitar-

ne kierowników przedsiębiorstw. Tak mniej więcej przedstawia się obecny stan rzeczy, utrudniający często rozszerzenie akcji bezpieczeństwa pracy. Toteż ten punkt widzenia nie znalazł uznania wśród uczestników Kongresu. Jako moment charakterystyczny należy podkreślić, że również i uczestnicy Kongresu, reprezentujący organizacje robotnicze, wypowiedzieli się za koniecznością ustalenia ścisłej współzależności między wysokością składek a stanem bezpieczeństwa w zakładzie pracy, a nawet za premiowaniem akcji zwalczania wypadków.

Fakt, że przedsiębiorca, dążący do poprawy warunków bezpieczeństwa pracy u siebie, uczestniczy następnie w oszczędnościach (lecznictwo i renty), osiągniętych w skutkach tego przez instytucję ubezpieczeniową, nie przekreśla bynajmniej szlachetnych pobudek, na jakich opiera się cała akcja. Nie może to w żadnym wypadku być nazwane interesem. Przeciwnie — można by nazwać interesem uzyskiwanie korzyści akcji bezpieczeństwa pracy przez instytucje ubezpieczeniowe. Byłby to jednak stan wysoce niemoralny, gdyż ubezpieczenie powołane jest do wypełnienia określonych celów, do których nie należy tworzenie zysków.

Dyskusja nad tym zagadnieniem wyłoniła jeden z najbardziej jednomyślnych wniosków nawołujący do modyfikacji polityki taryfowej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Wniosek ten brzmi jak następuje:

„Kongres, uznając, że jednym z najważniejszych

bodźców w zakresie akcji bezpieczeństwa pracy poszczególnych branż i przedsiębiorstw jest odpowiednia polityka taryfowa ubezpieczenia wypadkowego, uważa za konieczne dalsze zwiększenie elastyczności w wymiarze składek ubezpieczeniowych w zależności od akcji bezpieczeństwa pracy i jej wyników w różnych przedsiębiorstwach.

Jednocześnie Kongres uważa, że dla silniejszego podkreślenia roli ubezpieczenia wypadkowego w akcji bezpieczeństwa pracy konieczne jest wydzielenie części funduszy tego ubezpieczenia jako trwałego narzędzia akcji zapobiegawczej“.

Należy również podkreślić uchwalenie szeregu nia wiedzy o walce z wypadkami. Kongres zwrócił się do zainteresowanych władz, aby na wyższych uczelniach technicznych programy nauczania uwzględniały w szerszej niż dotychczas mierze zagadnienia bezpieczeństwa i higieny pracy. Ten sam dezyderat skierowano pod adresem szkół dokształcających dla uczniów fabrycznych i rzemieślniczych, z tym, aby w przyszłości nauka bezpieczeństwa pracy przeniknęła i do szkół powszechnych i „została postawiona narówni z innymi gałęziami wiedzy elementarnej“. Zwrócono poza tym uwagę na konieczność zwiększenia badań naukowych nad zagadnieniami bezpieczeństwa pracy, w szczególności na konieczność założenia przy jednej z wyższych uczelni zakładu i katedry fizjologii pracy.

J. Bolesta.

Wiadomości związkowe

Rada P. Z. P. M.

We wtorek dnia 14 czerwca r. b. o godz. 17-ej w lokalu Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych w Warszawie (Marszałkowska 140), odbędzie się posiedzenie Rady Związku z następującym porządkiem obrad:

1. Zatwierdzenie protokołu posiedzenia z dnia 15.XII.1937 r.
2. Sprawozdanie Dyrekcji z działalności za czas od 1.XII.1937 r. do 1.VI.1938 r.
3. Stan finansowy na dzień 1 czerwca 1938 r.
4. Sprawozdanie budżetowe za 1937 r.
5. Uzupełniające wybory członków Zarządu.
6. Sprawy będące przedmiotem obrad Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia P.Z.P.M. w dn. 14 czerwca 1938 r.
7. Sprawozdanie członków Rady o stanie przemysłu metalowego w oddziałach i grupach zawodowych Związku.
8. Sprawy bieżące.
9. Wnioski członków.

Równocześnie dla oszczędności czasu na posiedzeniu Rady, prosimy uprzejmie o zakomunikowanie pisemne informacji odnośnie p. 7, będących podstawą oświadczeń składanych Rządowi i wiadomości ogłoszonych w prasie o stanie przemysłu metalowego.

Informacje powyższe będą odczytane na posiedzeniu Rady.

Zwyczajne Walne Zgromadzenie członków Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych

W dniu 14 czerwca 1938 r. we wtorek o godz. 19-ej odbędzie się w lokalu Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych w Warszawie, ul. Marszałkowska 140, Zwyczajne Walne Zgromadzenie P.Z.P.M. z następującym porządkiem obrad:

- 1) Otwarcie Zgromadzenia przez Prezesa Rady oraz wybór przewodniczącego, sekretarza i skrutatorów.
- 2) Zatwierdzenie protokołu Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia z dnia 15 grudnia 1937 r.
- 3) Sprawozdanie z działalności Związku za 1937 r.
- 4) Bilans na dzień 31 grudnia 1937 r., sprawozdanie Komisji Rewizyjnej i udzielenie absolutorium Radzie i Zarządowi.
- 5) Uzupełniające wybory członków Rady oraz członków Komisji Rewizyjnej.
- 6) Sprawy bieżące.
- 7) Wnioski członków.

Powyższe Zgromadzenie Walne, na podstawie art. 34 Statutu, zwołane jest w jednym terminie i będzie prawomocne bez względu na liczbę członków obecnych.

Komisja dla spraw cynku

Pod przewodnictwem dyr. biura ekonomicznego Prezydium Rady Ministrów p. J. Poniatowskiego, u-

konstytuowała się komisja, której zadaniem jest zbada-
nie stanu przemysłu cynkowego w Polsce.

Z Biura C. O. P.

Jak już donosiliśmy w Nr. 10 „Przemysłu Metalowego“, została uruchomiona w dn. 1 czerwca r. b. w Sandomierzu w gmachu ratusza delegatura Związku Izb Przemysłowo-Handlowych R. P. i łącznie z delegaturą P.Z.P.M. udzielać będzie informacji o możliwościach wytwórczych polskiego przemysłu w zastoso-
waniu do budujących się zakładów przemysłowych. Działania reprezentacji samorządu P. H. iść będą w kierunku zbierania dokładnych danych zarówno o miejscowych potrzebach, jak i warunkach realizowa-
nia zamierzeń inicjatywy prywatnej i rezultatach już osiągniętych. Delegatury czynne będą stale pod kie-
rownictwem p. Stanisława Janiszewskiego. (T).

Wycieczka do COP'u

Jak już donosiliśmy w Nr. 10 „Przemysłu Metalowego“, odbędzie się w drugiej połowie czerwca r. b. wycieczka do COP'u, organizowana dla Samorządu Gospodarczego i członków Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych.

Osoby, pragnące wziąć udział w tej wycieczce, prosimy powiadomić o tym piśmiennie biuro Związku. (T).

Przywóz sprzężarek do Polski

W ostatnich latach zaznaczył się wyraźny wzrost importu sprzężarek do Polski, co ilustrują poni-
żej podane cyfry:

1935 r.	542 q.	326 tys. zł.
1936 r.	671 q.	370 „ „
1937 r.	1339 q.	729 „ „

Wzrost importu sprzężarek odbił się niekorzystnie na sytuacji przemysłu krajowego w tym dziale, co skłoniło Polski Związek Przemysłowców Metalowych do interwencji u władz, mającej na celu wydatniejszą ochronę przemysłu krajowego.

Szkolenie i dokształcanie pracowników w przemyśle metalowym

Zarząd P. Z. P. M. przeprowadził szczegółowe studia nad sprawą szkolenia i dokształcania pracowników w przemyśle metalowym, ustalając szereg wytycznych dla regulaminów w jakie powinna być ujęta ta ważna sprawa.

Fabryka związkowa na F O N

Dnia 17 maja b. r. na terenie członkowskiej fabryki hamulców kolejowych f. „Inż. St. Nehring, P. Jasiński i B. Domoracki“ w Warszawie odbyła się uroczystość wręczenia przedstawicielom Armii 10 granatów, ufundowanych przez Zarząd firmy.

Uroczystość tę łaskawie zaszczylił swoją obecnością pułk. Borkowski ze swoim adiutantem i oficerami, oraz delegat Ministerstwa Komunikacji, p. inż. M. Zabłocki.

Na podwórzu fabryki ustawiła się kompania piechoty z orkiestrą, pod dowództwem swoich oficerów.

Na krótkie przemówienie członka Zarządu firmy p. P. Jasińskiego, zakończone wzniesieniem okrzyku

na cześć Armii i jej Wodza p. Marszałka Rydza-Śmigłego, odpowiedział pułk. Borkowski, dziękując w imieniu Armii za dar, po czym nastąpiła ceremonia przekazania ufundowanego przez firmę sprzętu.

Uroczystość została zakończona zwiedzeniem urządzeń fabryki przez przedstawicieli Armii.

Kurs monterów samochodowych

Donosiliśmy w poprzednim numerze o zapoczątkowaniu przez firmę Lilpop, Rau i Loewenstein sieci stacji obsługi dla pojazdów mechanicznych, montowanych w tych zakładach.

Pierwsza taka wzorowa stacja obsługi została zorganizowana na terenie montowni i wyposażona całkowicie w nowoczesny sprzęt niezbędny do przeprowadzania reperacji w modelach i typach marek: Opel, Chevrolet, Buick, G.M.C.

W trosce o właściwe rozwiązanie problemu organizacji stacji obsługi firma Lilpop, Rau i Loewenstein prowadzi obecnie, na tej wzorowej stacji obsługi, kurs dla monterów samochodowych, którzy po ukończeniu go jako siły fachowe, dadzą pełną gwarancję solidnej i fachowej obsługi.

Pierwszy taki kurs został ukończony przez 18 monterów dnia 21-go maja, natomiast następny rozpoczęnie się w połowie czerwca.

Metodyczne i konsekwentne traktowanie zagadnienia motoryzacji przez firmę Lilpop, Rau i Loewenstein pomnaża zasługi montowni położone na tym polu, a przy jednoczesnym przechodzeniu z montażu na produkcję, pozwala przewidywać, że już w niedługim czasie problem samowystarczalności produkcji zostanie zrealizowany.

Pokaz budownictwa garaży

Niejednokrotnie stwierdziliśmy na tym miejscu, że rozwiązanie „problemu“ zmotoryzowania kraju wymaga wszechstronnego ujęcia i niweczenia wszelkich przeszkód. — W dobie pomyślnego, choć nadal mikroskopijnego przyrostu pojazdów mechanicznych, zagadnienie garaży powstało konkretnie, jako duże niebezpieczeństwo mogące powstrzymać, a co najmniej utrudnić, zwiększanie się taboru pojazdów mechanicznych.

Automobilklub Polski, doceniając ważność tych postulatów, zorganizował pokaz budownictwa garażowego, którego otwarcie odbyło się dnia 23-go maja br. na terenach położonych przy zbiegu Al. Puławskiego z Placem Unii Lubelskiej (przed terenami dawnej W.M.E.L.), w obecności pp.: Min. Romana, min. Ulrycha, prezydenta miasta Starzyńskiego, zastępcy szefa sztabu głównego gen. Malinowskiego, wicemin. Rose i innych.

Polski Związek Przemysłowców Metalowych i Grupę Przemysłu Motoryzacyjnego reprezentował Dyr. Inż. J. Czarliński.

Pokaz budownictwa garażowego obejmuje małe objekty (jedno pomieszczeniowe) z uprzywilejowaniem garaży t. zw. przenośnych z blachy falistej, brezentu itp. Zademontrowano również szereg materiałów nadających się do budowy garaży, a mianowicie: płyty eternitowe, mastewal (wiórki w cemencie), beton wibrowany i dyktę wodo-ognio- i gazo odporną.

Poza tym wystawione zostały wyposażenia garaży i stacje obsługi.

Charakterystyczną cechą eksponowanych garaży jest ich lekkość konstrukcji i łatwość montażu i de-

montażu, co w głównej mierze może przyczynić się do ich rozwoju technicznego.

Reasumując zatem wartości czysto techniczne i udogodnienia specjalne, jak wygląd estetyczny, należy podkreślić, że pod tym względem garaże zdemontowane dają wiele możliwości przystosowania ich do warunków lokalnych.

Chcąc w pełni naświetlić sprawę budowy garaży Automobilklub Polski wydał broszurę p. n. „Zbiór informacji dotyczących budownictwa garażowego“. Broszura ta pozwala „nieuświadomionemu“ na dokładne zorientowanie się we wszelkiego rodzaju przepisach, związanych z zapoczątkowaniem i budową garaży.

Pokaz budownictwa garażowego jest niewątpliwie imprezą słuszną i na czasie, a inicjatorem za wyśiłki i oczywisty rezultat należy się szczerze uznanie.

Wystawa Szpitalnictwa

W czasie od 10 września do 2 października r.b. odbędzie się w Warszawie Pierwsza Polska Wystawa Szpitalnictwa.

Polska w Międzynarodowym Kartelu Rur

Polscy producenci rur walcowanych przystąpili do Międzynarodowego Kartelu Rur. Kartel ten obejmuje rury wszelkiego rodzaju, za wyjątkiem *Stahlmuffenrohre* i obowiązuje do 1 listopada 1938 r. (S).

Walne Zgromadzenie Akcjonariuszów Towarzystwa Przemysłowego Zakładów Mechanicznych Lilpop, Rau i Loewenstein, S. A.

W dniu 9-ym b. m. odbyło się Walne Zgromadzenie Akcjonariuszów Sp. Akc. „Lilpop, Rau i Loewenstein“. Zebranie zagał Prezes Rady Nadzorczej, Andrzej Rotwand, który następnie jednomyślnie powołany został na Przewodniczącego.

Sprawozdanie Zarządu za rok sprawozdawczy 1937 złożył Dyrektor Jerzy Komorowski. Jak ze sprawozdania wynika, pomyślna koniunktura w przemyśle w okresie sprawozdawczym, obdłła się również korzystnie na działalność Spółki.

Zwiększyło się zatrudnienie w Dziale Wagonowym, wzrosła produkcja w Dziale Kompresorów. Również ogólna poprawa zaznaczyła się w produkcji silników spalinowych. Firma przystąpiła do seryjnej produkcji różnej mocy silników Semi-Diesel oraz silników na gaz ssany. Poza tym Zakłady opracowały nowe typy sprzętu pożarniczego, jako to: motopomp, autopotogotowia pożarniczego, autopomp i cystern. W Dziale Odlewniczym zwiększyła się produkcja żeliwa, staliwa i metali kolorowych, a w szczególności rozwinął się dział odlewów z magnezu-elektroonu, który spotkał się z dużym powodzeniem rynkowym.

Specjalną uwagę należy poświęcić montowni samochodów, w której produkcja stale wzrasta, w związku z czym dokonywane w niej są dalsze większe inwestycje. Do montowanych samochodów wprowadzane są stopniowo elementy krajowej produkcji.

W pierwszej połowie bieżącego roku Spółka przystępuje do budowy nowej fabryki samochodów w Lublinie.

Bilans Spółki za rok 1937, zamyka się po obu stronach sumą Zł. 52.499.140.21, a rachunek strat i zysków — sumą Zł. 36.823.975.98.

Walne Zgromadzenie udzieliło absolutorium władzom Spółki, oraz uchwaliło w osiągniętego zysku w roku 1937 — plus pozostałość z 1936 r. — razem Zł. 1.060.141.47, przeznaczać na dywidendę 6% od kapitału zakładowego, czyli Zł. 744.000.—

Z kolei przystąpiono do dokonania wyborów, w wyniku których władze ukonstytuowały się jak następuje:

Do Rady Nadzorczej weszli pp.: Prezes — Andrzej Rotwand, Wice-Prezes — Czesław Klarner, Członkowie: Stefan Brua, Stefan Dąbrowski, Adam Kucharzewski, Kazimierz Tyska, Wacław Woszczyński.

Do Komisji Rewizyjnej weszli pp.: Maurycy Kaliski, Hipolit Kamioner, Jan Lgocki, Antoni Ponikowski, Wincenty Rospendowski.

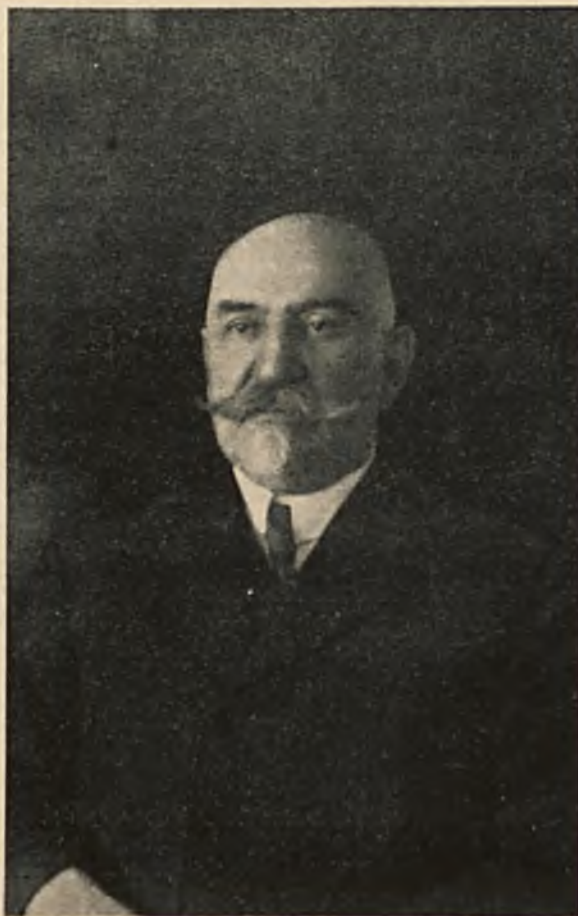
Nowe motorowce

Już od dłuższego czasu dawał się odczuwać brak należytej obsługi żeglujowej pomiędzy Gdynią a Zatoką Meksykańską. Tymczasem na tej linii istnieje dość poważna wymiana towarowa. Polska eksportuje tam żelazo, drzewo, len, nasiona, sól i wytlaki buraczane, a sprowadza bawełnę.

Aby zapobiec niedogodnościom, wynikającym z posługiwania się statkami wynajętymi, jakie do tej pory pracują na omawianym odcinku, Linia Gdynia Ameryka zamówiła w Stoczni Gdańskiej dwa motorowce o wyporności 6000 ton i pojemności rejestrowej 4660 ton, zaopatrzone w maszyny o mocy 6600 koni, pozwalające na rozwinięcie szybkości 16 węzłów.

Statki te wyposażone będą w potrzebne urządzenia transportowe i chłodnicze tak, aby mogły w pełni obsłużyć linię w krajach gorących.

Ś. p. Inż. Ludwik Hafner

W dniu 3 maja b. r. zmarł w Lublinie znany przemysłowiec i działacz na niwie społecznej inżynier Ludwik Hafner, dyr. S. A. M. Wolski, członek Rady i Prezes Lubelskiego Oddziału Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych.

Ś. p. Ludwik Hafner urodził się 30 maja 1871 roku w Częstochowie.

Pierwsze nauki otrzymał w szkole ewangelickiej przy kościele Ewangelickim w Warszawie. W roku 1885 wstąpił do Szkoły Technicznej Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej, którą ukończył w roku 1888. W tym samym roku wstąpił na Wyższe Kursy Inżynierskie w Mitweide, które ukończył w roku 1891. Po przyjeździe do kraju otrzymuje pierwszą praktykę w fabryce Repchana.

W tym czasie ówczesny właściciel fabryki M. Wolski i S-ka w Lublinie przyjechał do Warszawy i zaangażował Go do swej fabryki na praktykę. W celu gruntowniejszego zaznajomienia się z większymi zakładami, wraca do Warszawy do fabryki Lilpop-Rau i Loewenstein, w której pracuje dwa lata.

W roku 1894 wyjeżdża zagranicę do Hannoveru do Firmy Handlowej Bokelberga, gdzie pracując, dokształca się w elektrotechnice i kończy drugi fakul-

tet inżynierski. W roku 1897 wraca do kraju i otrzymuje posadę w firmie Repchana, jako inżynier-konstruktor. W firmie tej pracuje do roku 1903, to jest 6 lat.

W roku 1903 otrzymuje posadę w Rosji, jako drugi dyrektor fabryki maszyn młyńskich „Wł. Jaskulski“ w Elizawetgradzie.

W 1907 r., wdowa po ś. p. M. Wolskim, właścicieli fabryki maszyn i narzędzi rolniczych w Lublinie, na skutek ostatniej woli męża swego, który znał ś. p. Ludwika Hafnera, jako człowieka o prawym charakterze, wzywa tegoż, aby po śmierci męża objął zarząd firmy M. Wolski i S-ka w Lublinie. W roku 1907 przyjmuje stanowisko dyrektora, na którym przebywa do ostatniej chwili.

Poza pracą w fabryce zajmował liczne stanowiska naczelne na terenie organizacji społecznych i zawodowych, oddając się pracy z całym zapałem i poświęceniem. Za ofiarną pracę społeczną odznaczony został Złotym Krzyżem Zasługi.

W ś. p. Ludwiku Hafnerze społeczeństwo lubelskie traci wielce pożytecznego członka.

Cześć Jego świetlanej pamięci!

Wiadomości z zagranicy

Zakupy i inwestycje zagranicą.

Turcja: Centrala telefoniczna na 2000 aparatów. Szczegóły i oferty do 26 czerwca rb.: Dyrekcja P. T., Istanbul.

20 milionów sztuk rozmaitych korków. Szczegóły i owzorowane oferty do 6 czerwca rb.: Dyrekcja Monopolów państw., Istanbul.

Instalacje elektryczne. Plany, szczegóły i oferty do 18 czerwca rb.: Zarząd m. Gönen. Kosztorys 50.312 £ tur.

Instalacje elektr. Plany szczegóły: Zarząd m. Sandikli.

Instalacje elektr. Plany szczegóły i oferty do 10 czerwca rb.: Zarząd m. Kesklin.

Instalacje wodociągowe. Plany etc. Zarząd m. Bursa. Kosztorys 175.000 £ tur. Oferty: Ministerstwo Spraw wewnętrznych Ankara. Termin pierwszy 31 maja rb., drugi 20 czerwca rb.

15 t dekstryny, 100 łożek żelaznych. Oferty do 18 czerwca rb. Ministerstwo kolei, Ankara.

Maszyny drukarskie. Szczegóły: Wojskowa szkoła piechoty i artylerii w Kartal-Maltepe.

256 km kabli polowych. Oferty do 19 czerwca rb.: Komenda Żandarmerii, Ankara.

10.700 sztuk żarówek. Oferty do 20 czerwca rb.: Dyrekcja Kolei państwowych w Sirkeci.

Instalacje wodociągowe:

a) w Tekirdagi. Plany, szczegóły i oferty: Ministerstwo spraw wewnętrznych, Ankara. Kosztorys 165000 £ tur.

b) w Tokat. Kosztorys 150.000 £ tur. Plany, szczegóły i oferty: Ministerstwo spraw wewn. Ankara.

c) w Trabzon. Kosztorys 518.403 £ tur. Plany,

szczegóły i oferty: Ministerstwo spraw wewnętrznych, Ankara.

d) w Bergama. Kosztorys 80.000 £ tur. Plany etc. Ministerstwo spraw wewn. Ankara.

e) w Merzifon. Kosztorys 87.000 £ tur. Reszta jak wyżej pod a do d.

Instalacje elektryczne. Szczegóły, plany etc. Dyrekcja zdrowia publicznego w Manisa. Kosztorys 48.709 £ tur.

Rumunia: Stacja pomp i filtrów. Plany etc.: Regia Autonoma C.F.R., Bucuresti. Termin pierwszy 7 czerwca rb.

Materiały telefoniczne. Szczegóły i oferty do 15 czerwca rb.: Dyrekcja P. i T., Bucuresti.

1000 kg anetholu. Oferty do 11 czerwca rb.: Directiunea Generala a Monopolului Alcoolului, Bucuresti.

20 t kredy, 3 t wosku pszczelnego. Oferty jak wyżej do 10 czerwca rb.

Grecja: 4 maszyny do stemplowania listów. Oferty do 20 czerwca rb.: Dyrekcja P. i T. Ateny.

25 wag. pocztowych (pakiety). Oferty do 25 czerwca rb. jak wyżej.

Bułgaria: Rury wodociągowe za 3,3 miliony Lewa. Szczegóły i oferty do 13 lipca rb.: Dyrekcja wodociągów w Batova-Warna.

Éire (Irlandia): 12.900 m rur i 19,3 km przewodów rurowych. Szczegóły: Dublin. Corporation, Dublin.

Indie brytyjskie: 6 kotłów do lokomotyw. Oferty do 30 czerwca rb.: Bengal and North Western Railway, Biuro w Londynie.

Węgry: Dyrekcja Kolei państw. zakupi 200 wagonów ciężarowych.

Nowa Zelandia: Znaczne ilości drutu miedzianego, ocynkowanego. Oferty do 24 czerwca rb. Post and Telegraph Departament, Wellington.

Egipt: 5000 t szyn. Oferty do 11 czerwca rb.: Ministry of Finance, Kairo.

Naczynia blaszane i emaliowane, rozmaite, środki do czyszczenia tychże. Szczegóły i oferty do 16 czerwca rb.: Ministry of Education, Kairo.

Materiały fotograficzne, zapotrzebowanie różne. Szczegóły i oferty do 15 czerwca rb.: Ministry of the Interior, Kairo.

Iran: wagi rozmaite, maszyny rękodzielnicze, pasy transmisyjne etc. Szczegóły i oferty do 29 czerwca rb.: Ministerstwo przemysłu i górnictwa, Teheran.

Unia Połudn. afrykańska: 414 t konstrukcji stalowej. Szczegóły i oferty do 11 lipca rb.: Railways and Harbours, Johannesburg.

Jugosławia: Postanowiona budowa fabryki środków wybuchowych w Valjevo.

Argentyna: Ministerstwo Kolei zakupi 64 lokomotywy Diesla.

Unia poł. afrykańska: Postanowiona budowa odlewni żelaza i stali w Maritzburg, kosztem 210.000 £ ang.

Jugosławia: Rada Ministrów uchwaliła budowę 425 km nowych linii kolejowych.

Irak: Postanowiona budowa mostu nad rzeką Tygrys, kosztem 1 miliona £ ang.

Ceylon: Administracja zakupi lokomotywy i wozy przyczepne.

Łotwa: Zarząd m. Rygi zakupi 300 kuchen gazowych

Turcja: Ministerstwo obrony kraju zakupi 5 milionów ton gwoździ do podków. Oferty do 28 czerwca rb.: M.O.K., Ankara.

Egipt: Dyrekcja Kolei państwowych zakupi 996 km kabli. Termin 6 czerwca rb.

Indie brytyjskie: North Western Railway, Lahore, zakupi 32 kotły do lokomotyw.

Turcja: Dyrekcja Monopolów państwowych zakupi wagi kolejowe. Zapytania do 20 czerwca rb.: Dyrekcja Monopolów państw. w Kabaatas.

PRZEMYSŁ METALOWY NA TARGACH POZNAŃSKICH

Pomimo znacznych jeszcze usterek i luk, tegoroczny udział przemysłu metalowego w Targach Poznańskich, zaznaczył się w sposób wyraźnie korzystny i w wystarczającej mierze akcentował naczelnie miejsce, jakie w rodzinie przemysłu należy się przemysłowi metalowemu.

Ekspozyty przemysłu metalowego skupione były zasadniczo w dwu pawilonach 13 i 14, z których większy pawilon 13 zajmowało hutnictwo, przemysł maszynowy i przemysł metalowy, w mniejszym pawilonie 14 umieszczono przemysł narzędziowy. Poza tym na piętrze Wieży Górnośląskiej umieszczone były ekspozyty drobnego przemysłu metalowego. Rzemiosło metalowe mieściło się wraz z innymi działami rzemieślniczymi w hali 10, a polski przemysł motoryzacyjny zajmował wraz z zagranicznymi fabrykami samochodów pawilon 1 i 3. Przemysł elektrotechniczny mieścił się w pawilonie 12. Maszyny rolnicze na wolnym polu.

Z fabryk zrzeszonych w Związku, a reprezentowanych w pawilonie 13, wymienić trzeba przede wszystkim dwa doskonale zorganizowane stoiska firm: Norblin, Buch i T. Werner i Herzfeld i Victorius.

Norblin wystąpił z dużą gamą półwyrobów z miedzi, mosiądzu, tombaku i alpaki oraz z bogatym działem wyrobów platerowanych.

Herzfeld i Victorius pokazał pełną gamę wzorów swojej wytwórczości, począwszy od odlewów handlowych, aż do pomp.

Z kolei wymienić należy bardzo starannie przygotowane stoisko *Wiepofany*. Zarówno rozmiary stoiska, jak i przygotowanie asortymentu pokazanych obrabiarek, świadczyły bardzo korzystnie o poważnym zrozumieniu, jakim kierownictwo tej fabryki darzy znaczenie momentu propagandy dla rozwoju przemysłu.

J. John S. A. wystawił tokarki, wiertarki kolumnowe, przekładnie zębate, sprzęgła, koła zębate, pędnie, postawy młyńskie, kotły Strebła, radiatory i odlewy kwaso i ognio odporne.

Fabryka Traków i Maszyn do Obróbki Drzewa S. A. wystąpiła z wzorami produkowanych przez siebie maszyn do obróbki drzewa.

H. Cegielski S. A. zaprezentował wzory szerokiego programu fabrykacyjnego z bardzo pomysłowo przedstawioną instalacją chłodniczą.

Szczególnym zainteresowaniem cieszyły się pokazane na razie na planszach fotograficznych obrabiarki, jakie budowane są przez *H. Cegielski S. A.* w fabryce w Rzeszowie.

Węgierska Górka pokazała rury i kształtki żeliwne pionowo lane, armaturę żeliwną, kadłuby silników, odlewy budowlane i specjalne odlewy kwaso i lugo odporne.

Starannie przygotowany był tegoroczny pokaz hutnictwa.

Wspólnota Interesów Górniczo-Hutniczych —

Iran: Postanowiona budowa nowej centrali telefonicznej w Teheranie.

Holandia: Dyrekcja kolei państwowych preliminowała 6 milionów hol. florenów na zakup materiałów kolejowych.

Turcja: Turckie państwowe linie lotnicze zakupią 3 samoloty. (Ankara).

Australia: Postanowiona budowa portu lotniczego w Darwin, kosztem 200 tysięcy £ ang.

(A).

Zakłady Przemysłowe „SKODA“ w r. 1937.

Zakłady przemysłowe „Skoda“, należące wraz z swymi zakładami siostrzanymi do jednych z największych koncernów przemysłu metalurgicznego w Europie środkowej, uzyskały w r. 1937 rekordowe obroty przewyższające obroty z r. 1936 o przeszło 39%.

Czysty zysk za r. 1937 wykazuje sumę 60.919.600 Koron esl. wobec 44,9 milj. Kcsl. uzyskanych za rok 1936. Dywidenda od kapitału akcyjnego, wynoszącego 220 milj. Kcsl. wyniesie za r. 1937 Kcsl. 64,80 netto wobec 55,35 Kcsl. wypłaconych za r. 1936 od mniejszego jednak o 20 milj. Kcsl. kapitału akcyjnego, któ-

ry w r. 1937 podwyższony został z ówczesnych milj. Kcsl. 200 na 220 milj. Kcsl. Z czystego zysku przypadnie zatem na dywidendy Kcsl. 49,5 milionów. Ponadto zaproponuje Rada Nadzorcza walnemu zebraniu akcjonariuszów, które odbędzie się dnia 14 czerwca rb. wypłatę tantiem dla pracowników i robotników zatrudnionych w zakładach „Skoda“ w wysokości 4,991.960 Koron esl. Zaznaczyć przy tym należy, że w r. 1937 wypłacono pracownikom i robotnikom sumę 682 milionów Kcsl., czyli o 226 milionów Kcsl. więcej, niż w r. 1936.

Do koncernu „Skoda“, należą prócz macierzystego zakładu w Pilźnie, S. A. „Avia“, Zakłady dla przemysłu lotniczego, — S. A. dla przemysłu samochodowego „ASAP“ oraz S. A. dla przemysłu budowlanego „Konstruktiva“. Wszystkie te spółki wykazują za r. 1937 również znacznie zwiększone obroty i dochody, które nie są jednak uwzględnione w cyfrach wyżej przytoczonych.

W roku 1937 pochłonięły inwestycje dokonane przez S. A. „Skoda“ a to tak kapitałowe, jak i rzeczowe sumę 614,1 milj. Koron esl.

Generalnym dyrektorem S. A. „Skoda“ mianowany został inżynier Adolf Vambersky a to w miejsce

zgrupowała eksponaty obrazujące produkcję hutniczą surowcową i przetwórczą koncernu. Przegląd wytwórczości hutniczej zobrazowano przy pomocy dziesięciu gablot-tablic, ujętych dydaktycznie, oraz uzupełnionych gotowymi wytworami.

Poszczególne działy wytwórstwa metalowego pokazano bądź na gotowych eksponatach, jak: naczynia, beczki, bębny, narzędzia, maszyny i t. p. bądź przy pomocy przezroczy ilustrujących: wytwarzanie konstrukcji stalowych dźwigów, odlewów, maszyn, urządzeń chłodniczych, wałów drogowych i t. p.

Na wolnym terenie, bezpośrednio przy głównym wejściu na Targi ustawiono nowy typ garażu samochodowego z blachy falistej, wyrobu Huty „Laura“. Opodal zainstalowano niewyrabiane dotąd w Polsce maszyny eliptyczne z blach ocynkowanych.

Na wolnym polu wzniesiono prawie 30 m. wysoką wieżę z rur stalowych, wiazanych przy pomocy specjalnych łączników „Batory“.

W pawilonie Nr. 15 — przedstawiono stal „Griffel“. Obok zademonstrowano słupy z rur stalowych, jako elementy konstrukcji budowlanych. Na uwagę zasługuje słup z rury stalowej, wypełnionej betonem pod ciśnieniem.

„Huta Pokój“ — położyła na swym stoisku główny nacisk na pokaz skrawania „Baildonitem“ — nowo wytwarzanym przez hutę twardym metalem. Produkt ten, którego stosowanie zademonstrowano na obrabiarkę, będącej stale w ruchu — w jakości i przeznaczeniu zastępuje wyroby zagraniczne, jak „Widia“, „Secco“, „Titanit“, „Böhlerit“ i t. p.

Poza tym dano na stoisku przegląd wytwórczości najważniejszych działów produkcji zakładów, należących do koncernu Huty Pokój.

Na licznych tablicach, uzupełnionych fotografiami oraz gotowymi wytworami, przedstawiono: profile walcowane i gięte z blachy, profile zimnowalcowane i bednarkę zimnowalcowaną, następnie odlewy ze sta-

li manganowej nieścieralnej, kute części samochodowe ze stali chromo-niklowej, odkówki samochodowe, odlewy ze stali ognioodpornej i t. p.

Osobną grupę eksponatów tworzyły różnego rodzaju rury, jak rury spawane i ciągnione do rowerów i mebli, rury ze stali kwasoodpornej, rury ze stali ognioodpornej, i t. p. oraz elektrody do spawania elektrycznego i druty do spawania acetylenowego. Uwagę zainteresowanych zwracał garnek do wyżarzania wykonany ze stali ognioodpornej, grubości 5 mm, zademonstrowany po 180 godzinach pracy przy temperaturze 1000° C.

Całość stoiska uzupełniał specjalny pokaz wydawnictw koncernu Huty Pokój oraz mapa organizacji sprzedaży z podaniem rozmieszczenia własnych Oddziałów i Zakładów.

Starachowice — propagujące stal zobrazowały narzędzia precyzyjne, wykonane z własnej stali narzędziowej zwyczajnej i szybko tnącej.

Interesującą grupę eksponatów stanowiły odlewy ze stali kwasoodpornej, okucia samochodowe i samolotowe, oraz rama podwozia samochodowego. Poza tym pokazano młotki pneumatyczne własnej produkcji oraz stal konstrukcyjną.

Zainteresowanie na stoisku Starachowice wzbu- dzało ponadto działo przeciwlotnicze 40 mm.

Na stoisku „Modrzejów-Hantke“ — udekorowanym blachą falistą ocynkowaną własnej produkcji, zobrazowano na szeregu tablic przegląd wytwórczości zakładów, a więc: kształtowniki walcowane i materiał nawierzchni kolejowej, śruby, wkręty i haki, szyny, podkładki itp. narzędzia, jak: młoty, siekiery, kilofy itp., następnie podkowy, sprężyny, bednarkę zimnowalcowaną w kregach i bednarkę ocynkowaną. Osobną grupę eksponatów tworzyły różnych typów łopaty, widły, szpadle, szufle itp. Poza tym pokazano kolekcję butli stalowych od najmniejszych do największych, przy czym równocześnie uwidoczniiono poszczególne fazy wytwarzania butli.

inż. Vilema Hromadko, który kooptowany został do Rady Nadzorczej w miejsce zmarłego w r. 1937 prezesa tejże Dra Loewensteina.

A.

Sytuacja na międzynarodowym rynku stali.

Sytuacja międzynarodowego rynku stali wykazuje od pewnego czasu wyraźne pogorszenie. Zmniejszony napływ zamówień zmusił producentów europejskich, zrzeszonych w kartelu IRECI do obniżenia cen eksportowych. Nie pozostało to bez wpływu na stanowisko producentów amerykańskich, którzy na nowy cennik IRECIu odpowiedzieli niższą swojego cennika.

W Wielkiej Brytanii, gdzie produkcja stali obniżyła się o przeszło 15% w okresie 6 tygodni, rząd wystąpił z koncepcją utworzenia zapasów stali na wypadek wojny, aby w ten sposób podtrzymać produkcję stalowni.

Natomiast jako pocieszający objaw należy zanotować ożywienie, jakie w ostatnich tygodniach zanotował przemysł belgijski na odcinku eksportu do Mandżurii, Holandii i Egiptu.

Również szweccy eksporterzy stali notują jeszcze ożywienie się interesów eksportowych, które w mar-

cu i pierwszej połowie kwietnia kształtowały się niżskowo. (S).

Złoża wysokoprocentowej rudy żelaznej w Turcji. Dokonane przez Mieneninstitut w Ankarze analizy wykazały, że złoża rudy żelaznej w Bemirdag zawierają duże pokłady wysokoprocentowej rudy żelaznej podobnej do szwedzkiej. Zapasy tej rudy ocenione są na 15 milionów ton i prace przygotowawcze w celu ich eksploatacji idą szybko naprzód. Analizy rud z okolic Hasan-Celibide koło Malatya dały również zadowalające rezultaty. Energia elektryczna dla eksploatacji otrzymywana będzie z sił wodnych Eufratu. (T).

Stany Zjednoczone Ameryki Północnej, jako największy eksporter samolotów. Stany Zjednoczone Ameryki Północnej wyeksportowały w 1937 r. samolotów, ich części i motorów samolotowych za sumę 39 milionów \$, wobec 22,8 milionów \$ z 1936 r., 14,1 milionów z 1935, 17,5 milionów z 1934, 9,1 milionów z 1933, 7,6 milionów z 1932 i zaledwie 4,9 milionów \$ z 1931 r. Prawie 1/3 całej produkcji Ameryki Północnej z dziedziny samolotowej jest eksportowana. Pod-

W hali nr. 1 na specjalnym stoisku firmy „Światowit“ zamieściły Zakłady Modrzejów-Hantke produkowane przez nie części rowerowe.

Huta Bankowa — zamieściła eksponaty obrazujące wytwórczość huty w dziedzinach takich, jak stal automatowa, resorowa, oraz stal kwaśna Perrina, którą otrzymuje się przez oddziaływanie kwaśnego żużla syntetycznego w stanie płynnym i rozdrobnionym na płynną stal, z zasadowego pieca martinowskiego.

Ilustracja aparatu do analizy tlenu w metalach oraz jedyne w polskim hutnictwie laboratorium analizy spektralnej pokazane na stoisku, wskazywały na starania huty w dążeniu do usprawnienia kontroli wytwórczości.

Sosnowieckie Towarzystwo Rur i Żelaza — pokazało rury żeberkowe kute, patentu Favier, odlewy oraz aparaty ogrzewnicze turbinowe systemu „Turbo-Calor“ i „Pulso-Calor“ do ogrzewania hal i warsztatów.

Zakłady Ostrowieckie zamieściły na swoim stoisku agregaty sprężarkowe do wyposażenia fabryk, warsztatów itp. oraz elektrody „Jotem“.

W pawilonie 14 zgrupowane były eksponaty fabryk zrzeszonych w Grupie Producentów Narzędzi Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych.

Jak zwykle w tym dziale wszystkie stoiska zrzeszonych fabryk były zupełnie jednolite, na czym zyskiwała całość pokazu.

W Pawilonie Grupy wzięły udział wszystkie fabryki narzędzi maszynowych i kontrolnych a więc: *Państwowe Wytwórnice Uzbrojenia, Państwowe Zakłady Lotnicze — F-ka Silników, H. Cegielski S. A., Pierwsza w Polsce Fabryka Lokomotyw S. A., Wytwórnia Anunij nr. 1, J. Dziewulski i Ska S. A., i Huta Pokój*, szereg fabryk narzędzi rzemieślniczych, fabryki tarcz ściernych *Haerberle i Vogt*, oraz *Perun* jako wytwórcę narzędzi do spawania i cięcia metali.

Na szczególne wyróżnienie zasługuje urządzona w Pawilonie Narzędzi i stale będąca w ruchu hartownia elektryczna f. *J. Zubko*, którą stanowiła poważną atrakcję dla techników i robotników.

W Pawilonie 15 (Wieża Górnosląska) wystawiało szereg fabryk wyroby drobnego przemysłu metalowego wśród których wymienić można f. *Fema S. A.*, która wystawiła zamki, wśród nich jako nowość zamki zatrzaskowe i druga nowość w produkcji tej firmy — przekładnie rowerowe. *Bartelmuss i Suchy i Brevillier i Urban S. A.*, które wystawiły śruby i wyroby kute, *Bracia Lubert S. A.* (okucia budowlane) i „Prom“ (narzędzia ręczne).

Na terenach otwartych wystawiały fabryki maszyn rolniczych z *H. Cegielskim i Unią* na czele. Pokazano ciekawy asortyment maszyn, świadczący o kompletnym przygotowaniu tego działu do pokrycia zapotrzebowania krajowego.

W hali 12 wystawił przemysł elektrotechniczny, w którym to dziale wymienić należy stoiska fabryk: *A. Marciniak S. A.* (armatura oświetleniowa), *Centra* (baterie), *K. Szpotański S. A.* (szafy i rozdzielnie wysokiego napięcia, wyłączniki olejowe do 150000 V, wyłączniki samoczynne, aparatura), *P. T. E. S. A.* (silniki, wśród których ciekawy silnik 100-konny o 720 obrotach, maszyny prądu stałego i prądnicę).

W Pawilonie I i III, gdzie mieściły się stoiska samochodów i sprzętu motoryzacyjnego, na uwagę zasługiwały stoiska fabryk: *Państwowe Zakłady Inżynierii i Lilpop, Rau i Loewenstein S. A.*, — które wystawiły samochody oraz *Erge Motor* (cylindry), *Tudor* (akumulatory) i *Gwiżdziński* (sprzęt rowerowy).

Oczywiście przegląd, jaki robimy w niniejszej notatce nie daje całości obrazu, i pomija szereg ciekawych stoisk. Tym niemniej już tak pobieżny rzut oka wskazuje, że Targi Poznańskie były przez przemysł nasz dobrze obeślane i że całość pokazu przemysłu metalowego musiała robić korzystne wrażenie.

czas kiedy w 1931 Stany Zjednoczone Ameryki Północnej stały na 3 miejscu poza Wielką Brytanią i Francją co do eksportu samolotów, obecnie prawie połowa światowego eksportu z tej dziedziny pochodzi ze Stanów. (T.).

Wzrost wywozu maszyn biurowych z Niemiec. Poza samochodami t. j. artykułami o wysokim procencie pracy ludzkiej, zauważyć się daje w ostatnich latach wzrost eksportu z Niemiec maszyn biurowych. Eksport ten wartościowo wyraził się w 1937 r. sumą 29,4 milionów RM. (1936 — 22,4 milj. RM.). Eksport ten w pierwszych 3 miesiącach czterech ostatnich lat przedstawiał się jak następuje:

Styczeń — Marzec	1938 sztuk	1937 sztuk	1936 sztuk	1935 sztuk
Maszyny do pisania	44615	36431	26856	22522
Maszyny do liczenia	4943	4908	4042	3015
Kasy kontrolne	1964	2406	1135	1382
Maszyny różnych rodzaj	8759	7130	3836	—

(T.).

Kopalnie złota w Rumunii. Rumuńska S. A. Concordia, posiadająca już w Rumunii koncesje naftowe i elektryczne, założyła ostatnio nową spółkę akcyjną pod firmą „Concordia Aurifera“ o kapitale zakładowym 30 milionów Lei, dla eksploatacji złóż złota i innych metali. Nadania górnicze udzielone zostały w powiatach Ciuc, Odorhei i Mures o powierzchni 75 tysięcy ha. Roboty rozpoczęte już zostały na obszarze około 10 tys. ha, na którym wedle orzeczenia znawców-geologów znajdują się opłacające się złoża złota, srebra i kaolinu. (A).

„Rolls Royce Ltd.“ płaci 22,5% dywidendy. Główna na świecie fabryka samochodów i motorów „Rolls Royce Ltd“ Londyn, osiągnęła za rok 1937 czysty zysk w wysokości 393.260 £. Dywidenda wynosi 22,5% od kapitału akcyjnego wynoszącego 1.07 milj. £.

Ostatnio notowano na giełdzie londyńskiej kurs akcji 91,75 sh. Wartość nominalna jest 20 szylingów. (A).

Anglia budować będzie w Turcji fabrykę rur. W pobliżu Ankarę wybudowaną zostanie możliwie jeszcze w roku bieżącym wielka fabryka rur. Potrzebnych na ten cel pieniędzy oraz kompletnego urządzenia dostarczą finansisci i przemysłowcy angielscy. W myśl zatwierdzonych już planów, wyroby tej fabryki starczą nie tylko na zupełne zaspokojenie potrzeb Turcji, ale i eksportowane będą na cały t. zw. Bliski Wschód.

Umowa o budowę i sfinansowanie tej fabryki doszła do skutku poza ramami zawartej ostatnio umowy o pożyczkę względnie kredyty dla Turcji w wysokości 16 milionów £, udzielonych tejeż przez Związek przemysłowców angielskich za gwarancją Państwowego Eksportowego Funduszu gwarancyjnego. (A).

„Skoda“ dostarczyła lokomotyw dla Litwy. Litewskie Ministerstwo kolei państwowych udzieliło ostatnio przybicia targu na dostawę 11 lokomotyw dla kolei litewskich znanym czeskosłowackim zakładom przemysłowym „Skoda“. Firma ta wyszła zwycięsko z ostrej konkurencji licznych zagranicznych oferentów, m. in. i niemieckich. (A).

Fuzja dwu wielkich amerykańskich firm metalurgicznych. Na zasadzie uchwały Rad nadzorczych „Allegheny Steel Co“ i „Ludlum Steel Co“, zatwierdzonych przez walne zebranie akcjonariuszy tych S. A., nastąpiła fuzja tych dwu zakładów. Nowa firma brzmi: „Allegheny Ludlum Steel Corp.“ Aktywa tych dwu spółek wynoszą 32 miliony dolarów. Produkcja roczna wynosiła w ciągu ostatnich kilku lat przeciętną 538 tysięcy t. Dotychczasowi akcjonariusze otrzymają nowe akcje w stosunku 1:1. (A).

Bezcłowy przywóz maszyn tekstylnych do Turcji. Rada Ministrów Turcji uchwaliła zwolnić od cła, aż do odwołania, import maszyn do wyrobu pończoch i trykotaży. (A).

Londyn notuje ceny rtęci na nowo w funtach. Wprowadzone niedawno na giełdzie londyńskiej notowania cen rtęci w dolarach USA — (ostatnio notowano \$ 64 za flaszkę) — zamienione zostały na nowo na £. Cena notowana już w £ wynosiła ostatnio 12 £ 10 do 12 sh za flaszkę, co po przeliczeniu na dolary wykazuje pewną, chociaż niezbyt znaczną niżkę. (A).

NOWE KSIĄŻKI

Rachunkowość i kalkulacja w przemyśle

Pod takim tytułem ukaże się nakładem Instytutu Naukowego Organizacji i Kierownictwa praca inż. Stanisława Guzikiego i dr. Mariana Kałuskiego, obejmująca ogólne zasady prowadzenia rachunkowości przemysłowej. Praca obejmie ok. 600 stron pisma maszynowego i wydana będzie na prawach rękopisu w zeszytach, które w liczbie 12 ukazywać się będą każdego miesiąca, poczynając od czerwca rb.

Cena subskrybcyjna wynosi 85 złotych i powinna być wpłaconą na konto P.K.O. 11811 (Inst. Nauk. Organ. i Kierown.).

NOWOŚCI BIBLIOGRAFICZNE

Z ZAKRESU METALOZNAWSTWA, METALURGII I DZIEDZIN POKREWNYCH.

Eckier E. dr. prof. O szybkim rozpuszczaniu się metali. Warszawa, 1937 r. [Drukarnia Techniczna] Cm. 21. str. 22. odbitka z „Przeglądu Technicznego“, 1937 r., Nr. 25.

Bielecki Stefan. Narzędzia ślusarskie. Warszawa, 1938 r. Wyd. Tow. Oświaty Zawodowej. [Drukarnia Gospodarcza]. Cm. 20, str. 94 + 2 il. („Biblioteka Zawodowa“ 1).

Brcjewski Wł. inż. Instrukcja obróbki metali. (Katowice, 1938 r.). Z rys. 4°, str. 24 nl. C. 2 zł.

Brcjewski Władysław inż. Planowe zarządzanie warsztatami. Z rys. Katowice, 1937 r. Nakład autora. (Druk. K. Miarka, Mikołów). Cm. 20, str. 32. C. 1.50 zł.

(Treść: Koszty własne wytwarzania i reparacji. Rozliczanie kosztów dodatkowych na poszczególne zlecenia. — Podział kosztów dodatkowych w stosunku do robocizny lub czasu roboczego. — Koszty własne przy niepełnym obciążeniu warsztatu. — Koszty własne przy zmiennych kosztach wytwarzania. — Warsztat reparacyjny).

Broniewski W., Bernaciak P. i Błażejowski S. Sur les propriétés mecaniques des alliages aluminium-magnesium. Varsovie,

1937. „Académie des Sciences Techniques à Varsovie”. (Drukarnia Społeczna). Cm. 30, str. 1 il. + 12. Extr.: „Annales de l'Acad. d. Sc. Techn.”, 1937, t. 4.

Broniewski W. i Kowalski W. Sur les propriétés mécaniques des alliages zinc-aluminium. Warszawa, 1937. „Annales de l'Académie des Sciences Techniques à Varsovie”, t. 4.

Broniewski W. i Perlberg M. Sur le traitement thermique et l'érouissage de l'alliage argent-cuivre. 1-er titre polonais (940^{0/00}). Warszawa, 1937 r. „Annales de l'Académie des Sciences Techniques à Varsovie”, t. 4.

Broniewski W. i Robowski W. Sur quelques propriétés mécaniques du fer écroui et revenu. Warszawa, 1937 r. „Annales de l'Académie des Sciences Techniques à Varsovie”, t. 4.

Bryczkowski Lechn. Słownik techniczny angielsko-polski. Tom I. A-9. Warszawa, 1938 r. (auted. 1937). Wyd. Słownictwo Techniczne. (Drukarnia M. Szer, Łomża). Cm. 24, str. 408 + 1 il. er. — Druga karta tytuł. w jęz. angielsk.

Bryła Stefan. Mosty stalowe w świetle II Międzynarodowego Kongresu Mostów i Konstrukcji Inżynierskich w Berlinie. Warszawa, 1937. (Druk. J. Jankowski i S-ka). Cm. 24, str. 8. (Odbitka). C. 1 zł.

Bryła Stefan. Stalowe konstrukcje spawane w zastosowaniu do budynków bibliotecznych. (Warszawa, 1938 r.). 8°, str. 14. C. 1 zł.

Bryła Stefan. W sprawie stosowania stali wyborowych w konstrukcjach żelbetowych. Warszawa, 1937 r. (Drukarnia

Techniczna). Cm. 20½, str. 8. Odbitka z „Przełg. Technicznego”, 1937 r, C. 1 zł.

Cennik norm P.K.N. („Polskie Normy”) obowiązujący od dnia 1 stycznia 1937 roku. Warszawa, 1938 r. Polski Komitet Normalizacyjny. 8°, str. 33. C. 1 zł.

Czczott Henryk prof. inż. Przeróbka mechaniczna użytecznych ciał kopalnych. Część 2, tom 4. Kraków, 1937. (Drukarnia „Orbis”). 8°, str. XIII + 190, tablic 2. C. 20 zł. (Treść: Schematy operacyj. — Warunki rentowności wzbogacenia. — Związek robót kopalnianych z systemem przeróbki).

Czochralski J., Smoluchowski R. i Całus H. Zjawiska ciepłe towarzyszące procesom samoulepszenia. (Warszawa, 1937). Drukarnia Techniczna. Cm. 29½, str. od 253 — 258. Odbitka. „Chemiczny Instytut Badawczy. Dział Metalurgiczny”, Komunikat 91. — Tyt. nagł. — Tyt. franc.

Gniazdowski A. inż. Podręcznik dla metalowców. Tom I: Matematyka warsztatowa. Wydanie VI. Warszawa, 1938. Z 99 ryc. w tekście. 8°, str. XI + 128. C. 3.50 zł.

Hauswald Erwin prof. Teoria rentowności zakładów przemysłowych. (Warszawa, 1937 r.). Drukarnia Współczesna. Cm. 29½. Str. 4 + 1 il. Odbitka z „Przełg. Organizacji”, 1937 r.

Hutnictwo żelazne. Polski słownik techniczny zawierający znaczenie wyrazów i równoznaczników w językach obcych. Zeszyt II: Świeżarki i piece pudlingowe. Stalownie, walcownie, młotownie i tłoczalnie. (Kraków, 1937 r.). Drukarnia Narodowa, Kraków. Str. od 103 — 200.

ZAL. W 1924 R. **SPRĘŻYNY**
DO WSZELKICH
CEŁÓW

Pierwsza krajowa
wytwórnia sprężyn
i wyrobów z drutu

Spirala
WARSAWA-ŻYTŃIA 20.
telefony: 6-36-39; 6-06-98; 3-21-02.

Plakaty
Witoczkujemy
na blachy
i
wytłaczamy

TŁOCZNIA
WARSAWA. PRZEMYSŁOWA 79.

Wiatr. Fabryka Węglowa Węglowa-Błaszczakach.

Egzystuje od 1880 r.

Tel.: Zarząd 9 59-12
Dyrekcja 9 21-48
Biuro 9.00-86

WYTWÓRNA
RADIOTECHNICZNA

„A V A” Sp. z o. o.

Warszawa 36, ul. Stępińska 25, tel. 8.10-46 i 9.10-34

Radiostacje nadawczo-odbiorcze, naziemne i samolotowe, odbiorniki i urządzenia radiowe do celów techn., sprzęt nadawczy. Dział oscylatorów i rezonatorów piezoelektrycznych.